

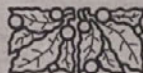
Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 8.

LETNIK XXIV.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1923.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Ivan Avsenek: Kapital in stavbeno gibanje	113
Dr. Basaj: Zakon o zaščiti male kmetije	116
Novosti iz nemškega zadružništva	121
Nove naredbe	122
Vprašanja in odgovori	124
Zadružništvo	125
Gospodarstvo	127
Razno	128

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1923.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Borovnici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, ob pol 8. uri zjutraj v šolskih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Sv. Križu pri Kostanjevici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. avg. 1923, po prvi sv. maši v posojilničnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Poročilo o izvršeni reviziji. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Koprivnici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje rev. poročila. 4. Potrjenje rač. zaključka za l. 1922. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Sirarske zadruge v Stari Fužini, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 19. avgusta 1923, ob 3. uri pop. v prostorih sirarne. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Sprememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge za Mežiško dolino v Prevaljah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, ob 15. uri v prostoru Hranilnice in posojilnice pri Devici Mariji na Jezeru v Farni vasi pri »Šteklju«. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 5. Poraba čistega dobička. 6. Sklepanje o likvidaciji zadruge. 8. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Radovljici, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo, 2. septembra 1923, v zadružnih prostorih v Radovljici ob 3. uri pop. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje letnega računa za l. 1922. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Ormoške posojilnice v Ormožu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 20. avgusta 1923, ob 13. uri v pisarni ormoške posojilnice. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Čitanje rev. poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 5. Dopolnilna volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kletarskega društva v Ormožu, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 20. avgusta t. l. v vel. sobi kletarske gostilne. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Čitanje rev. poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 5. Dopolnilna volitev načelstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dragi, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, ob 2. uri pop. v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Elektrostrojne zadruge v Podblici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. avgusta 1923, ob pol 3. uri pop. v šoli v Podblici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1923. 4. Slučajnosti.

23. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Juriju pri Kranju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 2. septembra 1923, ob 3. uri pop. v posojilnični pisarni na pošti. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Sprememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Sevnici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1923, ob 10. uri dop. v posojilniških prostorih. 1. Prečitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) odbora, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12:50 Din. Za člane zvezinih zadrug 20 Din. na leto. Posamezna številka 3 Din. — Izhaja 15. dne vsakega meseca.

~~~~~ Rokopisi se ne vračajo. ~~~~~

Ivan Avsenek :

Kapital in stavbeno gibanje.

Stvar kot taka ne spada pravzaprav po imenu na to mesto, vendar pa se tiče predvsem odbornikov kreditnih zadrug, ki posojajo denar na dolge roke po pravilu, da naj aktivni kreditni posli odgovarjajo kolikor mogoče pasivnim kreditnim poslom. Zato je dobro, da si odborniki takih kreditnih zadrug ustvarijo jasno sliko tudi o tem vprašanju, ki bo v bližnji bodočnosti morebiti najbolj pereč problem v sedanjem gospodarskem razvoju.

Da začnemo s temeljem! Ker se ljudje neprestano množijo, rabimo vsako leto nekaj več hrane, obleke in stanovanj, torej stvari, ki so neobhodno potrebne, da se yzdrži pri življenju letni prirastek prebivalstva. Produktijski faktorji : delo, gospodarska zemlja in kapital in njihovi letni prirastki se morajo torej vsako leto tako razdeliti na produkcijo, da ista proizvaja vsako leto večje množine hrane, obleke in stanovanj. Gotov del vsakoletnega prirastka na kapitalu se mora uporabljati tudi v ta namen, da se sezida vsako leto toliko in toliko hiš, ki so potrebne za nastanitev zgoraj navedenega prirastka na prebivalstvu.

Glavna naloga države v tem vprašanju je torej, da ustvari tak gospodarski položaj, da se del produktijskih faktorjev, predvsem pa kapitala, posveti zidavi novih stanovanj.

Država ima v tem slučaju dve poti : ali naj zbira sama kapital in zida sama, ali pa naj prepusti to privatni podjetnosti. Dosedanja skušnja je pokazala, da je edino prava le druga pot t. j., da država ustvari tak gospodarski položaj, da privatna podjetnost zida ono število hiš, ki so potrebne za letni prirastek prebivalstva. Vsaka druga pot je lahko še tako lepa, toda do namena ne pripelje. Če bi ne bilo v stavbenem gibanju privatne podjetnosti, bi najbrže niti četrtnina ljudi ne mogla stanovati v hišah, kajti vsi poiskusi, ki so jih delale na tem polju države, dežele, mesta itd., so producirali tako malo število novih stanovanj, da to število v praksi sploh ne pride v poštev

Ker torej država kot taka ne more skrbeti za zadostno število stanovanj, mora dati privatni podjetnosti svobodno pot, da ista zadosti stalno naraščajočim potrebam prebivalstva po novih stanovanjih. Državna stanovanjska politika mora torej stremeti za tem, da vzbudi v privatni podjetnosti in v privatnem kapitalu interes za zidavo novih stanovanj. Privatni kapital pa se mora obrestovati in privatna podjetnost pa imeti dobiček od zidave novih stavb. Obrestovanje in dobiček pa sta mogoča le takrat, ako podjetnik lahko proda užitek novih hiš tako drago, da obrestuje vložen kapital in mu ostane še ne-

kaj za dobiček. Z drugimi besedami: Najemnine morajo biti tako visoke, da krijejo obrestovanje in dobiček. Visokost najemnin pa je popolnoma odvisna od povpraševanja po stanovanjih: Čim večje je povpraševanje po stanovanjih pri enakem številu svobodnih stanovanj, tem višja bo najemnina. Država kot taka mora torej usmeriti svojo stanovanjsko politiko v takem pravcu, da je podjetniku, ki zida nove hiše, zasigurano zadostno povpraševanje po novih stanovanjih.

Naša država, ki v tem oziru postopa ravno tako kot druge države, je pa šla čisto drugo pot. Ona ni storila sploh nobenega resnega koraka, da bi zajamčila podjetniku zadostno povpraševanje po novih stanovanjih. Delala je ravno narobe; omejevala je od naredbe do naredbe povpraševanje po novih stanovanjih in sicer na dva načina: umetno je držala na zelo nizki višini cene starim stanovanjem in tako speljala povpraševanje edino v smeri proti starim stanovanjskim hišam. Na drugi strani pa je strogo regulirala samo konsum starih stanovanj, se pri tem skoraj nič ni ozirala na produkcijo novih stanovanj in se tako igrala v izrazito komunistično politiko, kajti ta pozna predvsem konsum in šele potem produkcijo. Zato bi z vso upravičenostjo lahko imenovali naše ministrstvo za socialno politiko: Ministrstvo za komunistično politiko. Proti tej državni stanovanjski politiki se do danes razen hišnih posestnikov ni uprl nihče, kajti vsakdo je imel dobiček od nje. Država je porabila za svoje urade nebroj starih stanovanj, ki plačuje zanje malenkostno najemnino, ako jo preračunamo na zlato vrednost. Državni uradniki plačujejo istotako malenkostno najemnino in vsled tega državi ni treba skrbeti za to, da bi jim povišala plače do one višine, ki je potrebna, da imajo državni uradniki take dohodke, da iz njih lahko plačujejo stanovanja na podlagi zlate vrednosti. Iste dobrate uživa

vata med drugimi posebno tudi trgovina in industrija, ki jima tudi ni treba plačevati svojih uslužbencev in delavcev tako visoko, da bi mogli ti iz svojih dohodkov plačevati stanovanje na podlagi zlate vrednosti. Kratko povedano: lastniki hiš delajo gospodarsko popolnoma neupravičeno tlako državnemu proračunu in konkurenčni zmožnosti trgovine in industrije. Da vzamemo le en primer! Kdor je imel posla s pogajanji z delavci ob času mezdnih gibanj in je imel v tem slučaju opravka z izračunavanjem eksistenčnega minimuma, se bo lahko spomnil, da n. pr. niso redki slučaji, kjer je delavstvo navajalo kot mesečne stroške za stanovanja komaj 3 do 4 zlate krone. Isto dejstvo je lahko konstatiral tudi vsak, ki je imel opravka z mezdnim gibanjem privatnih nastavljenecv, kajti tudi tam se mu je večkrat pripetilo, da so bila mesečna stanovanja cenjena na 10 do 15 zlatih kron, zelo pogosto pa celo pod 10 kron. Trgovina in industrija imata torej radi pre nizko plačanega delavstva in uradništva manjše režijske stroške kot inozemska konkurenca, posebno industrija z velikim številom delavcev in privatnih nastavljenecv je v tem oziru veliko bolj konkurenčna kot industrija onih držav, ki imajo zlato valuto. Umevno je torej, da se proti takim državnim naredbam, ki so mu v korist, ne bo upiral nihče.

Vendar pa je jasno, da ta nenaravni položaj ne more trajati večno. Pomanjkanje stanovanj je od dne do dne večje in človek sploh ne more vedeti, kam bomo prišli po tej poti čez nekaj let. Kot vse kaže, bo država pri svoji stanovanjski politiki tudi v bližnji bodočnosti popolnoma prezrla temeljna gospodarska načela, ki smo jih s par besedami očrtali v začetku tega članka. Šla bo po dosežani poti še naprej in ni izključeno, da bo pod geslom socialne politike segla tudi po stanovanjih v novih hišah — čujejo se že zelo sumljivi glasovi iz krogov konsumentov po

stanovanjih — in na ta način sploh ubila privatno podjetnost, v kolikor bi si ta sploh še upala zidati nova stanovanja. Takrat bo nastopil popoln zastoj stavbenega gibanja in bo državna stanovanjska politika doživela svoj polom, kot ga je doživela z maksimiranjem cen: ravno v dnevih, ko je državna oblast najstrožje nastopala proti svobodni tvorbi cen, si je svobodni trg priboril popolno zmago, ki jo je kratko potem priznala tudi država s tem, da je tvorbo cen prepustila ponudbi in povpraševanju, svoje naredbe pa prepustila — pozabljenosti. Polom bo izražen v tem, da država ne bo več mogla izvrševati svojih naredb, in bo takrat dana popolna svoboda v vprašanju najemnin. Povpraševanje po novih stanovanjih pa bo takrat tako silno, da mu tudi še tako živahno stavbeno gibanje ne bo moglo zadostiti. Živahno stavbeno gibanje pa bo povzročilo veliko povpraševanje po zemlji, delavskih močeh in kapitalu. Dočim se bodo delavske moči in zemlja že še dobila na ta ali oni način, povpraševanju po kapitalu ne bo mogoče zadostiti. Pozabiti namreč ne smemo, da smo vsled devalvacije izgubili ogromne vrednosti v obratnem kapitalu in da naš sedanji kapital niti ne zadostuje, da bi kril potrebe po obratnem kreditu v naši industriji in trgovini. Trgovina in industrija pobereta danes proti izredno visokim obrestim vsak dinar slobodnega kapitala in si sploh predstavljati ne moremo, do kakšne obrestne mere bi prišli, ako bi se tega leva za kapitalom intenzivno udeleževala še stavbena podjetnost. Obrestni meri primer-

ne pa bi morale biti seveda tudi najemnine. Sedanja pot državne stanovanjske politike bo torej imela za posledico neprimerno visoke najemnine ob času, ko nastopi gospodarska svoboda v tem vprašanju. Tudi tu bomo doživeli torej dokaz, kako hude posledice ima lahko pogrešena državna politika.

Ker pa spadajo stanovanja vseeno med elementarne človeške potrebe, bo treba torej, ko nastopi čas, vseeno pridržati del svobodnega kapitala za stavbeno podjetnost. Zato morajo gledati že danes vsi tisti, ki se v njihovih rokah zbira kapital, med temi so tudi kreditne zadruge, da kapital nalagajo tako, da ga bodo, ko se bo pokazala potreba, lahko vzeli iz dosedanjih produkcijskih panog in napotili v stavbeno gibanje. Drugače se lahko zgodi, da bo obrestna mera nagnala najemnine nad zlato pariteto in da bodo takrat lastniki starih hiš ravno tako neupravičeno dobivali previsoke najemnine, kakor neupravičeno dobivajo dosedaj prenizke najemnine.

Kreditne zadruge morajo torej z ozirom na preobrat v stanovanjski politiki in stavbenem gibanju, ki se bo z nujno doslednostjo izvršil preje ali kasneje, disponirati s svojim denarjem zelo previdno in misliti vedno na to, da je danes ubita vsled popolnoma napačne državne stanovanjske politike ravno ona panoga celokupne produkcije, ki skrbi za eno najelementarnejših človeških potreb: za stanovanja.

Dr. Basaj :

Zakon o zaščiti male kmetije.

I.

V zakon o proračunskih dvanajstinah za mesec julij, avgust in september 1923 je prišel po zaslugi radikalne stranke čl. 43, ki glasi :

»Člen 43. Ministrski svet se pooblašča, da sme s svojo odločbo razširiti na del ali na vse ozemje kraljevine, deloma ali v celoti odredbe točke 4 a § 471 zakonika o sodnem postopanju v civilnih pravnih zadevah z dne 20. decembra 1859 z vsemi izpremembami in dopolnitvami, ki velja za ozemlje Srbije in ki se glasi :

Za izvršbo sodbe se ne smejo jemati v popis :

4. a poljedelcu en plug, en voz, dva vola ali dva bivola ali dva vprežna konja, kobila z žrebetom do leta dni, krava ali bivolica s teletom, odnosno bivolčkom do leta dni, deset ovac, pet svinj, pet koz, motika, sekira, kramp, kosa in toliko hrane, kolikor je za njega rodbino in živino treba do nove letine. Poleg tega na vsako davčno glavo, naj si je davka oproščena ali ne, samo da je njen glavni poklic poljedelstvo, naj si živi v selu ali mestu, pet oralov zemlje, oral računjen s 1600 kvadratnimi sežnji, najsi je zemlja čista, porastla z gozdom, s sadnimi drevesi ali trto, z neobranimi njenimi sadeži vred. Isotako hiša z zgradbami in placem do enega orala.

Ako pa bi se kaj od te imovine poljedelcu prodalo za plačilo davkov, doklad in drugih občinskih stroškov, kakor tudi kazenskih obsodb, pa bi po križu vsot, za katere se je v teh primerih izvršila prodaja, preostalo še kaj denarja, se ta preostanek ne sme vporabiti za izplačilo drugih upnikov, nego se izro-

či poljedelcu, čigar imovina se je prodala, in sicer šele tedaj, kadar predloži oblastvu dokaz, da je za ta denar kupil drugo tako imovino.

Zneski preostanka pod 20 dinarji se izroče dolžniku.

(Izprememba z dne 14. julija 1898).

Tu naštete imovine ne more niti poljedelec sam prodati ali kakorkoli odtujiti.

Če bi pa bil poljedelec v stiski zbog elementarne nezgode, kakeršne so : povodenj, požar ali slaba letina, ali če bi mu živina poginila ali če bi potreboval denarja, da si nakupi seme za setev itd. se sme zadolžiti, toda samo pri javnih blagajnah, a tudi v tem primeru ne sme zadolžiti dveh oralov zemlje in hiše s placem. Če bi imel poljedelec več nego 5 oralov zemlje, se prepušča njemu, da odredi, katera zemlja naj se mu proda.

Ta omejitev se ne tiče terjatev, nastalih do dne 1. januarja 1874, naj-si so te terjatve intabulirane ali ne ; zato velja za nje dose-danji zakon.

Toda upniki, ki nimajo o svojih terjatvah nobenih listin ali nimajo listin, potrjenih po oblastvu, morajo do dne 1. aprila 1874 te terjatve prijaviti pri oblastvu, da overi datum, drugače se nanaša ta izprememba tudi na nje.

Terjatve 250 davčnih grošev smejo overovljati tudi občinska sodišča.

Ta izprememba nikakor ne izpreminja odredb z dne 4. decembra 1868 (Zbor XX., str. 37) glede prodaje teh posestev v tam razloženih primerih, niti se ne tiče primera, ko je treba izterjati državne in občinske stroške.

Odredbe tega člena ne veljajo za one, ki se hočejo izseliti iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter šele v ta namen prodati svoje nepremičnine.«

II.

To je doslovno sloviti člen 43 zakona o proračunskih dvanajstinah, ki je vzbudil toliko razburjenja in nevolje še predno se je prav za prav vedelo, kako se v točnosti zakon glasi.

Kaj je najbistvenejšega pri tem zakonu? Prvič moramo poudariti, da zakon s to objavo še ni razširjen na vso kraljevino, temveč da je le ministrski svet pooblaščen, da ga sme s svojo odločbo razširiti. Dokler te odločbe ministrskega sveta ni (in dosedaj še ni izšla), zakon pri nas ne velja.

Zakon ščiti premoženje malega kmeta, malo kmetijo z njenimi nepremičninami in z najvažnejšim premičnim inventarjem pred izvršbo razsodbe. Zakon torej ne ščiti male kmetije pred davčno eksekucijo in ne ščiti male kmetije pred izvršbo kazenskih obsodb. Za plačilo davkov, doklad in drugih občinskih stroškov, za plačilo kazenskih obsodb mala kmetija torej s tem zakonom ni zavarovana, temveč je zavarovana samo pred izvršbo razsodbe v civilnih pravnih.

Kakšne kmetije ščiti zakon? Zakon ščiti male kmetije do 5 oralov zemlje in do enega orala zemljišča za hišo, zgradbe in plac, skupaj torej kmetije 6 oralov zemlje. (Pod placem se menda razume prostor, kjer stoje gospodarske zgradbe, nadalje dvorišče in vrt). Toda ne samo zemljo do 6 oralov, hišo, zgradbo in vrt ščiti zakon, temveč tudi za gospodarstvo na tej zemlji neobhodni živi in mrtvi inventar. Med mrtvim inventarjem našteva zakon: en plug, en voz, motiko, sekir, kramp, koso in toliko hrane, kolikor jo je za kmeta, rodbino in živino treba do nove letine. Kot neobhodni torej pred izvršbo zava-

rovani živi inventar pa navaja zakon sledeče: dva vola, ali dva bivola ali dva vprežna konja, kobilu z žrebetom, kravo s teletom, 10 ovac, 5 svinj, 5 koz.

Gori naštetu premoženje to je zemljišče s premičnim in nepremičnim živim in mrtvim inventarjem pa ni zavarovano samo pred izvršbo razsodbe v civilnih pravnih, po domače pred sodnim rubežem, temveč je naštetu premoženje tudi zavarovano pred lastnikom samim. Lastnik ni več neomejeni svobodni lastnik svoje male kmetije, temveč je kmetija vezana, kmetija je pred lastnikom samim zavarovana. Kajti lastnik take male kmetije ne sme naštetega premoženja niti sam prodati, niti kakorkoli odtujiti. Svobodna lastnina malih kmetij, kakor smo jo torej vajeni po predpisih naših zakonov, bi s tem prenehala. Male kmetije bi se spremenile v z zakonom vezana, neodtujljiva posestva, takorekoč neke vrste mali fidejkomisi. Kmet po tem zakonu svojega posestva ne le ne bi mogel prodati ali ga podariti med živimi, kmet bi svojega posestva tudi med živimi ne mogel izročiti svojemu sinu, hčeri, ženi ali kakemu sorodniku. Kajti izročitev, kakeršna je danes pri nas v navadi, je odtujitev; male kmetije pa se po tem zakonu ne morejo odtujiti.

Po tem zakonu pa kmet ne more svoje male kmetije tudi zadolžiti. Kmet torej ne bo mogel na svoje, ne 6 oralov presegajoče, posestvo vzeti posojila. Le v slučaju kake elementarne nezgode, kakor n. pr. ob požaru, povodnji, toči, slabi letini mu zakon dovoljuje, da se sme zadolžiti pri javnih blagajnah. Taka javna blagajna je n. pr. uprava fondov v Beogradu. Kaj bi se pri nas moglo smatrati kot javna blagajna, je težko reči. Najbrže bi se bivši deželni banki priznal značaj javne blagajne. Gotovo pa bi se ta značaj ne priznaval kreditnim zadrugam po deželi (pač pa regulativnim hranilnicam po mestih),

ker so to privatni zavodi, ne pa javne blagajne. Toda tudi glede zadolžitve v slučaju elementarne nezgode pri javnih blagajnah zakon postavlja mejo, da v tem slučaju zadolžitev ne sme zadeti dveh oralov zemlje in hiše s placem, skupno torej 3 oralov.

Kakor že omenjeno, pa mala kmetija ni s tem zakonom zaščitena pred izvršbo terjatev na davkih, dokladah in drugih občinskih stroških kakor tudi kazenskih obsodb. Ako država izvrši prodajo za davčno eksekucijo, pa od prodaje ostane po pokritju davkov in doklad kak znesek, tedaj se ta znesek ne sme izročiti zasebnim upnikom za njihove terjatve, temveč se sme izročiti le kmetu, toda tudi njemu šele tedaj, ako dokaže, da je za denar kupil drugo tako imovino.

III.

Nas interesira ta zakon predvsem kot zadugarje. Kakšne posledice bo imel zakon za zadružništvo, kakšne posledice za malega kmeta, katerega hoče ščititi? Ako hočemo biti odkriti, moramo reči, da se stališče našega malega kmeta vsled tega zakona poslabša, da so naše male kmetije v svojem razvoju in v svojem gospodarstvu s tem zakonom težko prizadete. Ta zakon namreč z enim udarom uniči kreditno sposobnost malega kmeta in male kmetije. Ravno kreditna sposobnost pa predstavlja pri intenzivnem gospodarstvu, kakoršno je za naše male kmetije potrebno, važno gospodarsko silo za delo in napredek malega kmeta. Mali kmet brez kreditne sposobnosti ima vezane roke, ne more dobiti potrebnega obratnega kredita niti kredita za izboljšanje gospodarstva niti kredita za nakup nove zemlje, nove parcele, da bi svoje posestvo povečal. Male kmetije so s tem zakonom torej vezane v dvojnem oziru, prvič v tem smislu, da posestnik preneha biti svo-

bodni lastnik svojega imetja, drugič v tem smislu, da je lastniku uničena njegova kreditna sposobnost in vzeta možnost gospodariti s kreditom ali s kreditom svoje posestvo povečati. Vemo pa, da živimo v času, ko vse panoge gospodarstva in tako tudi kmetijstvo morajo delati s kreditom, ako hočejo delati z uspehom, ako hočejo gospodariti napredno. Mali kmet živi danes v gospodarstvu, ki je denarno gospodarstvo, katero celo zaznamujemo s kreditnim gospodarstvom. Ne moremo si misliti, da bi mali kmet v dobi kreditnega gospodarstva mogel gospodariti brez kredita.

Nasprotno, kdor količkaj pozna zgodovino kmetijskega gospodarstva in zgodovino zadružništva, ta ve, da je v sredini prejšnjega stoletja kmetijsko gospodarstvo pri tem zlasti malo kmetijstvo bolehalo in propadalo vsled tega, ker mu je manjkalo kredita in v kolikor je bil kredit na razpolago, je bil to oderuški kredit. Zgodovina kmetijskega zadružništva ni pravzaprav v bistvu nič drugega, kakor zgodovina kmetijskega kredita, kako je ravno v najtežjih, najkritičnejših časih za kmetijsko gospodarstvo zadružna organizacija bila tista, ki je preskrbela kmetu potrebni, ceni personalni in realni kredit. In kakor se je z razvojem kmetijskega zadružništva organizacija kmetijskega kredita vedno bolj izpopolnjevala, tako je korak za korakom z izpopolnjevanjem te organizacije napredovalo in se razvijalo kmetijstvo. Kmetijski kredit je torej istoveten s kmetijskim razvojem in napredkom in uničiti kredit malega kmeta znači uničiti njegov napredek.

Po primerih nam ni treba segati daleč. Saj je zgodovina zadružništva v Sloveniji zgodovina organizacije kmetijskega kredita potom številnih rajfajzenovih zadrug. Mali kmet v Sloveniji je s pomočjo teh zadrug izboljšal in razvil svoje gospodarstvo do sorazmerno dosti intenzivne stopnje. Kreditne

zadruga so mu nudile cenen osebni in realni kredit za gospodarstvo, za izboljšanje gospodarstva in mnogokrat tudi za razširjenje malega posestva z nakupom zemlje. Mali kmet v Sloveniji se ima za svoj napredek v vseh panogah gospodarstva, zlasti pa glede nakupa in prodaje kmetijskih potrebščin in kmetijskih pridelkov, glede uporabe strojev v poljedelstvu, glede izboljšanja živinoreje, glede razvoja modernega mlekarstva itd., zahvaliti približno tridesetletnemu delovanju kreditnih zadrug.

Toda temelj, na katerem se je to združništvo začelo in tako lepo razvilo, pa je bila neomejena zaveza, neomejeno jamstvo članov kreditnih zadrug t. j. pretežno malih posestnikov. S tem solidarnim, neomejenim jamstvom so mali kmetje potom kreditnih zadrug izkoristili za napredek in razvoj do tedaj neizrabljeno silo svojega posestva t. j. jamstveno silo svoje zemlje in nepremičnega inventarja.

Ako bi se gori navedeni zakon razširil na Slovenijo, bi bil s tem nanesen težek udarec kmetijskemu kreditnemu združništvu in ker je kmetijsko kreditno združništvo v prvi vrsti delalo v korist malega kmeta, bi ta udarec najbolj zadel malega kmeta. Kreditno združništvo z neomejeno zavezo bi bilo vsled tega zakona ovirano oziroma onemogočeno v svojem delovanju ravno tam, kjer je njegovo delovanje najbolj koristno in najbolj potrebno, to je v odnošaju do malega kmeta. Kreditno združništvo bi izgubilo svoj najvažnejši delokrog, izgubilo bi v gotovi meri bistveni svoj značaj vzajemne pomoči in socialne podpore malega človeka, prenehalo bi biti eminentno socialna ustanova za male ljudi, kakor je ono danes.

Tridesetletna praksa kreditnega združništva v Sloveniji je pokazala, da ravno svo-

bodne, nevezane kmetije morejo v gospodarskih razmerah naše zemlje vzdrževati kmeta in njegovo družino in pri tem s tokom časa napredovati, poslužujoč se pri tem kreditne sile in sposobnosti svojega posestva, dočim bi nesvobodne, vezane kmetije v smislu gori navedenega zakona bile takorekoč uničene glede svoje kreditne sile ter bi bile obsojene na propadanje.

Povdariti pa je treba, da bi bilo s tem zakonom prizadetih veliko število kmetij, kajti statistika kaže, da bi več kot polovica posestev podpadala pod gori navedeni zakon. Nimamo sicer pri rokah statistike za celo Slovenijo. Vendar naj nam za primer služi statistika sodnega okraja Sevnica, v katerem je od 2096 zemljeknjižnih posestnikov 1437 takih, ki imajo manj kot 6 ha zemlje, t. j. več kot dve tretjini.

In kakšno škodo bi utrpelo v svojem delovanju za napredek kmetijstva kmetijsko združništvo, si lahko približno predstavljate, ako pomislite, da je samo pri Zadružni zvezi včlanjenih 275 hranilnic in posojilnic, ki delujejo poglavitno v korist malega kmeta.

Iz gori navedenega sledi torej jasno, da citirani zakon ne pomeni varstva malega kmeta, ampak pomeni uničenje njegove kreditne sposobnosti in s tem popolno onemogočenje njegovega gospodarskega razvoja in napredka. Pomenil bi pa tudi ta zakon onemogočenje prekoristnega kmetijskega kreditnega združništva, ki je tekom svojega tridesetletnega obstoja toliko napravilo za napredek kmetijstva in s katerim tudi v bodočnosti napredek kmetijstva stoji in pade.

IV.

Zadružna zveza je radi tega napravila spomenico na ministrski svet potom Glavnega Zadružnega Saveza, v kateri opozarja na neugodne za kmetijstvo naravnost škodljive posledice, ako se citirani zakon razširi na Slo-

venijo. Tudi druge zadružne zveze v državi so napravile predstavke proti razširjenju zakona na vso državo. Med temi predstavkami je posebno zanimiva predstavka Srbske zveze kmetijskih zadrug v Sarajevu. V tej predstavi je na podlagi zadosti točnih statističnih podatkov dokazano, da ta zakon v Srbiji ni bil v korist in varstvo malih kmetij, temveč da je celo naravnost pomagal oziroma povzročil slabi, skoro neznosni položaj srbskega kmeta v kakršnem se nahaja danes. Ta predstavka navaja sledeče :

Po popisu od 31. decembra 1897 je bilo v Srbiji 308.000 kmetijskih gospodarjev. Od teh je bilo : brez svoje zemlje 35.000 (11 %) do 1 ha zemlje so imeli 19.000 (6 %) od 1 do 5 ha so imeli 159.000 (52 %) od 5 do 10 ha so imeli 50.000 (16 %) od 10 do 20 ha so imeli 15.000 (5 %). Vprežno živino je imelo samo 207.000 gospodarjev, brez vprežne živine jih je bilo 101.000, torej tretjina.

15 let pozneje t. j. v l. 1912 je Zveza kmetijskih zadrug v Beogradu napravila anketo o položaju kmetijskega gospodarstva in material iz 200 vasi v 14 okrožjih je dal slabšo sliko nego je bila pred 15 leti. Položaj kmetov se je v teku 15 let vsestransko poslabšal, kakor kažejo sledeči podatki :

20 % kmetov nima svoje zemlje (poprej samo 11 %), 50 % kmetov nima dovolj zemlje, 30 % kmetov nima vprežne živine, 32 % nima prašičev, 41 % kmetov nima pluga, 90 % nima brane, 43 % nima voza, 18 % nima hiše, 30 % kmetov nima zvečer razsvetljave, 28 % začne kupovati hrano na Mitrov dan, 46 % pa v januarju ali pa v februarju. Imenovani zakon torej ni mogel preprečiti, da je postala petina kmetov proletarska, polovica pa postala bedna. In tudi po našem mnenju je opravičena trditev Zveze srbskih zadrug v Sarajevu, da je ravno ta zakon vzrok poslabšanja gospodarstva srbskega kmeta, ker mu je vzel

za gospodarstvo najvažnejše in najpotrebnejše, ker mu je vzel kreditno sposobnost.

Ista predstavka tudi navaja zelo zanimive podatke iz gospodarstva kmetov v Bosni in Hercegovini, ki so kljub neugodnim razmeram pod avstro-ogrsko vlado v istem času napredovali. Predstavka pravi : »Po osvojenju gospodarstvo naših kmetov napreduje. Likvidacija razmerja med kmeti in agami in ugodne cene kmetijskih pridelkov silijo kmeta na boljše delo. Zidajo se boljše hiše in gospodarska poslopja, nabavlja se boljše orodje in potrebščine, kakor seme in mnogo drugo. V obče postaja poljedelstvo intenzivnejše in racionalnejše. Nadaljevati bo mogoče v tej smeri le tedaj, ako bo zadosti sredstev na razpolago. Zakon o varstvu male kmetije pa jemlje ta sredstva in vsled tega deluje proti napredku.«

Podatki, navedeni v tej spomenici in vzgled nazadovanja kmetijstva v Srbiji, na drugi strani pa napredka kmetijstva v Bosni in Hercegovini so dovolj jasen dokaz, kako važen je za kmetijstvo kredit. Navedeni zakon bi kreditno sposobnost kmeta in zlasti našo lepo razvito kreditno organizacijo, neštivilne naše hranilnice in posojilnice težko prizadel, ako ne celo uničil.

Ako se hoče kaj napraviti v zaščito malega kmeta, potem je gotovo način, kakeršen je v gori navedenem srbskem zakonu, popolnoma neprikladen in bi se s tem zakonom doseglo ravno nasprotno nego se hoče. Posebno pa moramo odločno nastopiti proti razširjenju tega zakona za Slovenijo, kjer mali kmet, organiziran v zadrugah »varstva« takega zakona ne potrebuje in bo iskal vsa sredstva, da se ga ubrani, ker bo s tem ohranil svoje zadružništvo, v katero ima zupanje, katero mu je pomagalo kvišku in ga podpiralo v težkih časih.

*****

Novosti iz nemškega zadružništva.

V »Der österreichische Volkswirt« piše prof. dr. Grünfeld o nekaterih zanimivih novostih v nemškem zadružništvu.

Pruska centralna zadružna blagajna (navadno imenovana: Preussenkasse), ki je bila 1895 ustanovljena kot centralni kreditni institut za vse pruske zadrug, stopa v novo fazo. Dosedaj je bila namreč blagajna državna ustanova in njen proračun je del pruskega državnega proračuna. Z zakonom od 7. julija t. l. pa je pruski deželni zbor sprejel izpremembo k ustanovnemu zakonu, s katero se blagajni daje podobna ustava, kakor jo ima državna banka (Reichsbank) in blagajna postane državna banka v obliki delniške družbe z delniškim kapitalom 6 milijard mark, pri čemer pa ima pruska vlada v rokah večino delnic. Ostale delnice dobijo po večini zadružne zveze, ki so tudi v nadzorstvu zastopane. Blagajna, ki je prvotno služila le namenom kmetijskega zadružništva in srednjemu stanu, dela danes z vsemi vrstami zadružništva in tudi socialističnih podjetij ne izključuje.

Velik razmah je vzelo v Nemčiji produktivno zadružništvo na polju stavbarstva. Podobno kot konsumne zadrug se delijo tudi stavbno produktivne zadrug v dve grupi, katerih večja stoji blizu svobodnim strokovnim organizacijam, manjša grupa pa se bliža krščanskim strokovnim organizacijam. Prva grupa skoro splošno daje prednost obliki družbe z omejeno zavezo pred zadružno obliko in stoji torej že izven polja zadrugarstva. Njena podjetja se imenujejo: »socialne stavbe« (Sociale Bauhöfen). — V celoti so stavbno-produktivne zadrug že izvršile oziroma zgradile 14.000 malih sta-

novanj poleg drugih zgradb. Naročila sprejemajo te stavbno-produktivne zadrug od zvez in od občekoristnih ustanov. — Krščanskih stavbnih produktivnih zadrug je bilo koncem l. 1920 samo 39 z 6202 zadrugarjeina, ki so zgradili 1383 stanovanj, 30 industrijskih stavb in 61 javnih poslopij.

Nemški zadružni zakon iz l. 1889 je bil v zadnjem letu dvakrat spremenjen. Nameravala se je sicer temeljita izprememba, toda radi nujnosti so se odločili spočetka le za malo reformo za najvažnejše izpremembe. Pri izpremembah se gre za sledeče:

1. Za velike zadrug, ki štejejo več nego 10.000 članov, obstoji obvezno, za one, ki štejejo več kot 3000 članov, pa obstoji fakultativno občni zbor iz delegatov ali zastopnikov-zadrugarjev, dočim je bil dosedaj občni zbor z delegati zadrugarjev izključen. Važna je ta izprememba za zadrug z velikim številom članov, zlasti za obširna konsumna društva, ki na ta način lahko pridejo do dobro obiskovanih občnih zborov.

2. Zadrug se sedaj po izpremembi zadr. zakona lahko tudi udeležijo pri družbah in osebnih združbah vseh vrst. To je bilo potrebno, ker je pogosto potrebna udeležba zadrug pri novoustanovljenih bankah in slično.

3. Fuzija zadrug je po novem enostavnejša in to zopet predvsem radi konsumnih društev, ki se pogosto zlijejo v takozvana ckraina konsumna društva.

4. Za varstvo kreditnih zadrug, ki so izpostavljene nevarnosti, da se spremenijo v podružnice velikih bank, so z novimi določbami predvidene kavtele, ki naj

razdružitvev takih zadrug proti volji njihove revizijske zveze če le možno preprečijo.

5. Radi visokih tiskarskih stroškov in radi velikih izprememb vsled padanja valute, je tudi določeno, da se obveznost javnih razglasov v časopisih, listih itd. silno zmanjša. (Tudi pri nas bi ne škodovala kaka slična določba z ozirom na visoke cene, ki jih za vsako objavo računa Uradni list.)

Obseg in pomen zadružništva se kaže tudi v reformi pouka in sicer se reformira pouk o zadružništvu na šolah kakor tudi pouk, ki ga organizirajo zadružne zveze same. Na visokih šolah se zadružništvo poprej ni dosti vpoštevalo. Tozadevno je bil prebit led z ustanovitvijo zadružnega seminarja na vseučilišču Halle l. 1911. Mislilo se je pri tem na vzgojo zadružnih uradnikov, toda razmere, zlasti vojska, so stvar zasukale drugače in vzgojo zadružnega uradništva so vzele zadružne zveze same v roko. Vsled tega se bo seminar za zadružništvo na vseučilišču Halle predvsem bavil z znanstvenim raziskovanjem zadružništva. Mlajši seminarji za zadružništvo so se ustanovili tudi na trgovski visoki šoli v Berlinu in Manheimu in na poljedelski visoki šoli v Berlinu. Predavanja o zadružništvu imajo tudi na-

redno-gospodarski strokovnjaki in juristi na raznih visokih šolah. V Berlinu predava o zadružništvu kot profesor za zadružništvo bivši član načelstva hamburške centralne zveze Avgust Müller.

Poleg tega pa vzdržujejo zadružne zveze lastne šole kot polletne ali tudi krajše tečaje. Posebno obilna sredstva za svrhe pouka daje na razpolago »Centralna zveza nemških konsumnih društev«, ki vzdržuje posebno izobraževalno komisijo in dva lastna profesorja. Tudi »Rajfajzenova zveza« in »Državna zveza nemških konsumnih društev« se na tem polju z uspehom udeležujeta. Poleg tečajev, pri katerih se učenci udeležujejo pouka na stroške zvez, se prirejajo še ciklusi predavanj in potovalni tečaji za člane načelstev, za tajnike, blagajnike itd. — Roka v roki z razvojem zadružnega pouka gre tudi nabava učnih knjig za zadružništvo. Poleg učnih knjig pa vrši vzgojno delo za zadružništvo nebroj časopisov, s katerimi razpolaga zadružništvo in ki vsled svoje velike razširjenosti spravljajo neprestano med ljudstvo prosveto o gospodarskih, pravnih in organizatornih vprašanjih zadružništva. Zadnji čas so si postavili kot cilj, da pridobijo ženstvo za sotrudništvo v zadrugah.

NOVE NAREDBE.

Zavarovanje poljskih pridelkov proti toči. V zadnjem trenutku pred parlamentarnimi počitnicami je narodna skupščina sprejela zakon o zavarovanju posevov in pridelkov proti toči. Najvažnejše določbe tega zakona, ki se mu pozna, da je napravljen v hitri in zato da se dela »štimuma« med kmeti, ne pa da se izvede kaj resnega in koristnega za kmeta, so na kratko sledeče :

Zavod za zavarovanje proti toči se osnuje v vsaki oblasti kot zadruga ali

kot delniška družba. Več oblasti lahko osnuje tudi skupen zavod. Zakona torej ne bodo izvajali tam, kjer oblasti še ni. Vprašanje pa je, če ga resno mislijo izvajati tam, kjer oblasti že obstoje.

Vodstvo tega zavarovanja ima v rokah posebni oblastni odbor. Sredstva za zavarovanje se stekajo iz premij, državnih podpor in podpor oblastnega proračuna. Navedeni trije viri porabljajo pa se samo za kritje škode, ki jo je povzročila toča, dočim

se osebje za organizacijo in izvrševanje tega zavarovanja plačuje iz oblastnih samoupravnih sredstev.

Zavarovati se morejo vse vrste poljskih pridelkov. Zavarovanje ni obvezno. Višino zavarovalnih prispevkov (premij) za vsak razred in za posamezne vrste pridelkov določi vsako leto oblastna skupščina. Prijave za zavarovanje je treba poslati najkasneje do 1. maja zavodu. V prijavah je navesti: velikost zavarovanega zemljišča, vrsto poseva oziroma pridelka in vrednost, za katero se želi zavarovati. Zavarovana vrednost pa ne sme presegati dejanske vrednosti.

V slučaju, da je toča pobila, pošlje cenilca oblastni odbor. Temu cenilcu sta pridružena dva zastopnika občinskega odbora, ki se izžrebata in imata pravico pismenega ugovora proti cenitvi oblastnega cenilca. Oškodovanec ima pravico pritožbe na širšo komisijo strokovnjakov.

Da se dá zavarovanju neka stalna finančna podlaga, ima po zakonu poljedelsko ministrstvo nalogo osnovati fond v znesku 100 milijonov dinarjev, iz katerega se podpirajo oblastni zavarovalni zavodi. V iste namene se osnuje poseben rezervni fond pri oblastnem zavarovalnem zavodu. Ako bi se zgodilo, da se po toči povzročena škoda ne more kriti niti s sredstvi stomilijonskega fonda, niti s fondi oblastnih zavarovalnih zavodov, tedaj se odškodnina za oškodovance primerno zniža. Za letošnje leto je predvideno približno 60.000.000 dinarjev, ki jih finančni minister lahko porabi za podpore po toči oškodovanim krajem, pa tudi onim krajem, ki so bili prizadeti od suše.

Zdi se, da je zakon, kakor že mnogo drugih zakonov za pospeševanje in podporo kmetijstva mrtvo rojeno dete, pesek v oči kme-

tom, da ne bodo godrnjali. Zlasti poljedelsko ministrstvo ima že lepo število zakonov in naredb, ki so na papirju in se ne izvršujejo. Naravnost klasičen primer takega zakona je zakon o kmetijskem kreditu, dalje zakon o agrarnih zajednicah in drugi. Najmanj, kar bi se moglo zahtevati od poljedelskega ministra, ako predlaga tak za kmetijstvo važen zakon narodni skupščini je, da zasliši strokovne organizacije, zlasti najbolj močne organizacije med kmeti, to so zadrug.

Zakon o zaščiti male kmetije je objavljen kot 43 člen zakona o proračunskih dvanajstlinah (Uradni list št. 65 z dne 14. julija 1923). Zakon bo veljal pri nas šele tedaj, kadar bo ministrski svet to s posebno določbo sklenil. Podrobnosti o tem zakonu in posledice, ki bi jih zakon imel za male kmetije, in za zadružništvo, najdete v članku »Zakon o zaščiti male kmetije« v tej številki Narodnega Gospodarja.

Zakon o kuluku je objavljen kot člen 25 zakona o proračunskih dvanajstlinah (Uradni list št. 65 z dne 14. julija 1923). Zakon ne govori o kuluku (tlaki), ampak »o ljudskem delu«, s katerim se morajo po odredbi ministrskega sveta na predlog ministrstva za gradbe popravljati vse javne kategorizirane ceste. Poprava cest z ljudskim delom se more vršiti največ dvakrat na leto, spomladi in jeseni po teden dni. Vsak državljan med 18. in 50. letom, vsak davčni zavezanec je dolžan delati osebno in z vprežno živino. Seznamke zavezancev in voz sestavijo občine najkasneje en mesec po uveljavljenju tega zakona, pozneje pa vsako leto iznova najkasneje do 1. februarja. Zopet torej lepa naloga za občine, da poleg številnih drugih seznamov in imenikov vsako leto sestavljajo še te seznamke.

□ □ □ VPRAŠANJA IN ODGOVORI □ □ □

Vprašanje 40 : Ali je še v veljavi kolkovna lestvica, ki predpisuje kolkovanje zadolžnic v kronah ? Ali se sme morda vse računati v dinarjih ?

Odgovor : Kolkovne lestvice v kronah, kakor jih imate v Narodnem Gospodarju iz l. 1922 št. 1. na strani 13, so še v veljavi in ne gre, da kronsko lestvico enostavno nespremenjeno rabite kot dinarsko lestvico. Dinarske zneske morate torej najprej spremeniti v krone, izračunati po lestvici pristojbino v kronah. Z enostavno uporabo dosedanjih lestvic za dinarske zneske bi prišli v časih do višje, včasih do nižje pristojbine nego s pravilno uporabo kronskih lestvic t. n. pr. znaša po prvi lestvici pristojbina za K 7.360.— K 12.—. Ako bi računali enostavno z dinarskimi zneski, bi znašala po tej lestvici za 1.840 dinarjev pristojbina 3.20 Din. torej nekaj več. Ako vzamemo znesek K 9.560.— znaša pristojbina praviloma 16.— K ; nepravilno na dinarje prilagoden lestvica bi dala od zneska 2.390 Din. pristojbino 3.20 Din., torej nekaj manj.

Vprašanje 41 : Ali je resnično, da morajo posojilnice na zahtevo davkarij naznaniti, kdo ima v posojilnici naložen denar in koliko ? Ali smejo člani načelstva ali nadzorstva okrog govoriti, koliko ima kdo v posojilnici naloženega ali koliko ima v posojilnici dolga (Zadruga v L.) ?

Odgovor : Davčne oblasti nimajo pravice zahtevati od posojilnic, da jim naznani, kdo ima vloženi denar in koliko. Posojilnice tega niso primorane in tudi ne smejo izdajati razun, ako bi iz posebnih razlogov to zahtevalo sodišče. Posojilnice sicer plačujejo od vlog rentni in invalidski davek, toda pri izkazih invalidskega davka povedo samo številko knjižice in višino vloge ter znesek ka-

pitalizovanih ali izplačanih obresti, nikakor pa ne imena vlagatelja. Zato je čisto napačno mnenje nekaterih, češ, da bo davkarija zvedela za njihov denar, ako ga vlagajo v hranilnice in posojilnice. Posojilnice jamčijo za tajnost poslovanja ravno tako kot banke in zato ni pametno, da kmetje in obrtniki nalogajo svoj denar iz te popolnoma neutemeljene bojazni pri bankah.

Jasno je tudi, da morajo posojilnice kakor vsi denarni zavodi sploh varovati strogo poslovno tajnost tudi napram ljudstvu, sicer izgubijo zaupanje. Člani načelstva in nadzorstva morajo strogo varovati poslovno tajnost radi koristi zavoda in ne smejo v nobenem slučaju izdajati ali uporabiti tega, kar so kot člani načelstva, oziroma nadzorstva zvedeli glede posameznih vlagateljev ali dolžnikov. Protj onim, ki bi te poslovne tajnosti ne držali, se lahko nastopa po pravilih in zakonu iz razloga, ker škodujejo koristim za druge.

Vprašanje 42 : Ali sme načelstvo hranilne vloge in druge spise potrjevati s tintnim svinčnikom ? (Hp. v H).

Odgovor : Hranilne vloge in druge spise morete potrjevati tudi s tintnim svinčnikom, ker je to že splošno prišlo v rabo ne le pri privatnih podjetjih, ampak tudi že pri državnih institucijah n. pr. pri pošti, brzojavu in drugod. Drugo pa je vpisovanje v knjige. Redno knjigovodstvo zahteva, da se vpisi v knjige delajo s črnilom, ne pa s svinčnikom, čeprav bi bil to tintni svinčnik.

Vprašanje 43 : Ali sme hranilnica in posojilnica s svojim čistim dobičkom razpolagati na ta način, da bi se n. pr. dovolila podpora kmetijsko-strojni zadrugi za nabavo potrebščin ali za zgradbo shrambe za stroje ?

Ali bi se morda morala v to svrhu spremeniti pravila posojilnice? (H. p. v C.)

Odgovor: Iz tekočih sredstev smete dati podporo za združne svrhe, kakor n. pr. za zgradbo shrambe kmetijske strojne zadruga ali za nabavo kmetijskih strojev za uporabo zdruzanov. Taka podpora gre iz tekočih stroškov in obremenjen račun upravnih stroškov, vsled česar bo pač z zaključkom poslovnega leta dobiček hranilnice in posojilnice za toliko manjši. Nikakor pa ni dovoljeno, dajati takih podpor iz bilančnega čistega dobička.

Vprašanje 44: Obstoji - li kak zakon, da se mora denar sirot, ki stoje pod varuštvo, naložiti v mestni hranilnici (regulativni)? Sodnija pri nas to zahteva. (H. p. v Č.)

Odgovor: Glede nalaganja sirotinskega denarja veljajo v prvi vrsti predpisi državnega zakonika, zlasti § 230, ki nalaga varuhu dolžnost naložiti gotovino, v kolikor jo ne potrebuje v gospodarstvu, obrestonosno v javne blagajne ali proti zakoniti varnosti tudi pri privatnih osebah. Zakonita varnost je podana le tedaj, ako z zavarovanjem kredita (namreč hipotečnim) hiša ni obreme-

njena nad polovico, zemljišče pa ne nad dve tretjine svoje prave vrednosti. Dalje so za nalaganje sirotinskega denarja merodajne določbe zakona o izvenspornem postopanju zlasti §§ 193 in sledeči. § 194 posebej našteva načine, kako naj se sirotinski denar plodonosno naloži in imenuje v točki 5. naložbe pri hranilnicah, ki obstojijo z javnim dovoljenjem, to so pa takozvane regulativne hranilnice (pri nas ponajveč mestne hranilnice), ki se jim priznava značaj pupilarnovarnih zavodov.

Hranilnice in posojilnice na združni osnovi niso pupilarnovarni zavodi. Zato je v Vašem slučaju sodišče upravičeno zahtevati od varuha, da dvigne sirotinski denar pri Vaši posojilnici in ga naloži pri mestni (regulativni) hranilnici. — Pripominjamo, da se je vprašanje pupilarne varnosti za naše hranilnice in posojilnice že mnogokrat sprožilo. Naše mnenje je, da naj hranilnice in posojilnice tega ne zahtevajo, ker bi se sicer radi tega morale v gotovih ozirih podvreči kontroli vlade in tudi glede pravil in poslovanja sprejeti nekatere spremembe.

□ □ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □ □

Previdnost pri dovoljevanju posojil. Pomanjkanje denarja traja dalje. Kriza je postala stacionirana in celô raste. Zato je razumljivo, da industrija, trgovina in obrt iščejo, kje bi dobile potrebni obratni in mnogokrat tudi investicijski kredit. Ker je pri bankah že skoro nemogoče dobiti kredit, ako pa se dobi, tedaj le proti izredno visoki obrestni meri, zato se oči trgovskega in obrtniškega sveta poželjivo obračajo tja, kjer je po njih mnenju še v večji meri neizrabljen kapital in kjer se še drži človeška obrestna mera, t. j. v združništvu. Vsa pota in vsa sredstva so jim dobro, da pridejo do združnega denarja in

zadruga, ki imajo kapital, dobro čutijo napor trgovskih in obrtniških krogov, ki hočejo dobiti v roke kmetijski denar.

Z ozirom na ta opasni položaj opozarjamo predysem hranilnice in posojilnice, naj pazijo na likvidnost. Gotov del naložb, najmanj tretjino, morajo imeti pripravljeno, da zadostijo zahtevam vlagateljev. Naj se člani načelstva in nadzorstva zavedajo, da je odgovorna in važna naloga v današnjih časih kriz voditi posojilnico tako, da bo vedno likvidna in da bo vsak čas vlagateljem lahko izplačevala njihove naložbe. Z zaupanjem vlagateljev posojilnica stoji in pade. Zato se

ne dajte premotiti od obljube, da rabijo posojilo le za kratko dobo, za par mesecev. Preko dveh tretjin svojih naložb ne smete nikdar seči, eno tretjino naložb morate držati kot železno rezervo za vlagatelje. Pred takimi posojili se morate varovati zlasti v pogledu na to, da se prej ali slej javijo s prošnjo za posojilo kmetje, radi katerih v prvi vrsti je hranilnica in posojilnica ustanovljena. Ako boste denar razposodili trgovcem in obrtnikom, kaj vam bo ostalo za kmetijsko posojilo, na katera morate v prvi vrsti misliti radi načela »kmetijski denar kmetu« !

Opozorjamo Vas, da najdejo trgovci in obrtniki danes tudi med kmeti svoje slamnate može, ki se obrnejo na posojilnico za posojilo, seveda ne za se, ampak za trgovca. Zato morate v vsakem slučaju strogo paziti, ali rabi kmet posojilo za se, ali ni morebiti samo posredovalec za kakega trgovca ali obrtnika, ki je skrit za njegovim hrbtom.

Na drugi strani je z ozirom na pomanjkanje denarja važno, da hranilnice in posojilnice pospešujejo varčnost, da skušajo zbrati ves denar v svojem okolišu. Ni resnica, da je varčevanje zgubilo vsled nestalne valute, vsled njenega padanja svojo moralno oporo. Danes se že mnogi, mnogi kesajo, ki so denar porabili za nakup nepotrebnih stvari z namerom, da bi mu rešili vrednost, sedaj pa nimajo potrebnih sredstev za nakup najpotrebnejših stvari pri gospodarstvu. Vsak kmet se mora zavedati, da potrebuje v gospodarstvu gotove denarne rezerve za slučaj nesreče, za slučaj nuje. Naj torej ne izda denarja do zadnjega krajcarja, temveč naj drži gotove svote v hranilnici in posojilnici, da jih bo lahko dvignil, kadar pride v stisko, kadar ga zadene nesreča.

Davek na poslovni promet in kmetijske produktivne zadrug. Zadnji čas so se dogodili slučajji, da so davčne oblasti zahtevale plačilo davka na poslovni promet od mlekarskih

in sirarskih zadrug, finančna delegacija v Ljubljani pa je pritožbe teh združenj brezprizivno zavrnila tako, da nimajo več možnosti priziva na generalno direkcijo neposrednih davkov. Vsled tega je Zadruga zveza v Ljubljani napravila na generalno direkcijo neposrednih davkov predstavko, v kateri zahteva, naj generalna direkcija pošlje finančni delegaciji v Ljubljani potrebno pojasnilo, kako je uporabljati predpise zakona in pravilnika o davku na poslovni promet v odnošaju namram kmetijskim produktivnim in nabavnim zadrugam, zlasti kako je tolmačiti točko 2 a) člena 8. imenovanega zakona. Kmetijske zadrug so namreč po tej določbi oproščene davka na poslovni promet glede prometa lastnih proizvodov vseh strok kmetijstva, kmetijskih strojev, orodja in priprav, ako jim cilj ni dobiček in ako ta promet opravljajo izključno s svojimi člani. Kmetijske produktivne zadrug imajo namen, da prevzemajo pridelke svojih članov ter jih po predelavi prodajajo. Zadruga je izpolnila zahteve zakonite določbe, ako te pridelke prevzema samo od svojih članov, prodaja pa jih na svobodnem trgu ali pa jih izvaža. Kmetijske nabavne zadrug nasprotno preskrbljujejo kmetijske potrebščine, stroje, orodje, priprave za svoje člane; kupujejo pa jih na svobodnem trgu od trgovcev ali pa jih uvažajo. Naravnost nezmisel pa je to, kar zahtevajo davčna oblastva in z njimi finančna delegacija v Ljubljani, da so kmetijske produktivne in kmetijske nabavne zadrug davka na poslovni promet le tedaj oproščene, ako v vsakem slučaju kupujejo le od svojih članov in prodajajo le svojim članom. Da govorimo konkretno, glasi zahteva davčnih oblastev, da mlekarske zadrug od kmetov-članov mleko kupujejo in ga zopet smejo le članom prodajati. Kmetijske nabavne prodajne zadrug

ge preskrbljujejo vse kmetijske potrebščine svojim članom, toda kupovati bi jih smele zopet le od svojih članov, od tovarnarjev ali trgovcev v tu- oziroma inozemstvu.

Vprašanje pomoči za kreditne zadrugе, ki imajo svoje naložbe pri »Verbandu« v Gradcu, kjer so bile pred polomom včlanjene, še vedno ni rešeno, dasi so se zadružne organizacije, zlasti Zadružna zveza v Ljubljani in v Celju veliko trudile, da se doseže od vlade na kakršensibodi način ali v obliki subvencije, ali v obliki brezobrestnega kredita potrebna pomoč. Nasprotno je sedaj poljedelsko ministrstvo svoječasne prošnje teh zadrug in obeh zvez za pomoč zavrnilo s precej hladno motivacijo, da naj te zadrugе poskušajo same, da sanirajo svoj položaj, pri čemer naj jim zveze pomagajo. Poljedelsko

ministrstvo se za ta slučaj ne more zainteresirati, ker ne najde za to dovolj razlogov. — Ponovno se je že naglašalo, da te zadrugе niti najmanj ne zadene krivda za škodo, ki jo utrpijo od naložb pri »Verbandu«. Ako država sklepa z Nemško Avstrijo tako pogodbo, da se tem zadrugam izplača le majhen procent njihovih naložb, potem je država tudi dolžna, da skrbi za odškodnino zadrugam, katero jim je povzročila s svojo pogodbo. Poleg tega pa je treba še poudariti, da so bile zadrugе prisiljene nalagati odvišen denar pri »Verbandu« in da je krivda naše vlade, da ga v kritičnem času niso mogle dvigniti, ker je naša vlada na pritisk iz Beograda izdala prepoved uvoza nežigosanih bankovcev iz Nemške Avstrije.

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Ljubljanska borza. 6. avgusta se je v Filharmoniji v Ljubljani vršil ustanovni občni zbor ljubljanske borze za blago in vrednote, katerega so še udeležili v velikem številu finančniki, industrijci in trgovci iz cele Slovenije. Zadeva dovoljenja, da se v Ljubljani ustanovi borza za blago in vrednote, se je vlekla zelo dolgo, naposled pa je finančnikom, industrijcem in trgovcem Slovenije vendar vlada izpolnila srčno željo in dala dovoljenje za ustanovitev. — Pomen ljubljanske borze v denarnem oziru je posebno v tem, da bomo devize in valute, ki prihajajo v državo za blago, izvoženo iz Slovenije, lahko prodajali na domači borzi, ne da bi jih morali izročati zagrebški ali beogradski borzi. S temi devizami in valutami bodo krili svoje potrebe zopet domači trgovci, ki jih rabijo za uvoz. Blagovna borza ima za Slovenijo, posebej pa še za Ljubljano, velik pomen, ker se bo v Ljubljani z ozirom na

ugodno lego blizu meje koncentrirala blagovna trgovina, izvozna kakor uvozna. Ljubljana bo postala zelo važno in močno tržišče v državi.

Poštna hranilnica na Dunaju. V zadnji številki »Nar. Gospodarja« smo poročali, da se je glede razdelitve poštne hranilnice na Dunaju sklenil med nasledstvenimi državami in Avstrijo dogovor, ki mu manjka le še ratifikacija prizadetih držav. Sedaj smo dobili iz Beograda sporočilo, da se je že skoraj perfektni dogovor razbil, ker Angleži ne pristanejo na to, da dobe upniki v nasledstvenih državah za pokritje svojih terjatev inozemsko imetje (dobre valute).

Povišanje železniških tarifov. Zadnji čas so listi javili, da je hotel minister za promet izvesti povišanje železn. tarifov na 100 %, drugih na 50 % že z mesecem avgustom in da je le vsled tehničnih zaprek to povišanje odloženo na september. Nade ljud-

stva, da bo draginja vsaj nekoliko ponehala, so zopet splavale po vodi, kajti prevoz za kilogram banaške pšenice bo znašal približno 3 krone. Kljub silnemu padcu cen žita, zlasti pšenice, torej draginja v Sloveniji ne bo ponehala. Še bolj se bodo povišani tarifi občutili pri kurivu, pri krmilih in gnojilih.

Ustanovitev državne šole za predelovanje sadja in sočivja. Poljedelsko ministrstvo namerava odkupiti tovarno za konserviranje sadja in sočivja »Njiva« v Sarajevu, katero bi potem uredilo kot šolo za predelovanje

sadja in sočivja. Ravno panoga predelovanja in konserviranja sadja in sočivja je tudi v gospodarstvu Slovenije velikega pomena in bi bilo od nujne potrebe, da bi se tudi pri nas mislilo na ustanovitev take šole. Sušenje, konserviranje in predelovanje sadja in sočivja bi se zlasti z uspehom moglo vršiti v zadrugah.

Cene na žitnem trgu: Moka Din. 6.60; oves Din. 3.50; otrobi Din. 1.75; ajda Din. 3.50; pšenica Din. 4.15; koruza Din. 3.30; ječmen Din. 3.50.

I O I O I O I O I O I RAZNO. I O I O I O I O I

Dr. Janez Ev. Krek. Izbrani spisi I. zv. Mlada leta 1865—1892. Kje je zadrugar, ki ne bi poznal očeta slovenskega združništva, prvega pionirja jugoslovanskega združništva, ki se ne bi zavedal, da nam je on zgradil to lepo združno stavbo, na katero smo v resnici ponosni, ki ne bi žaloval, da ga nam je smrt ugrabila sredi najživahnejšega dela, v najkritičnejših dnevih naše zgodovine! — Dasi smo živeli z njim, dasi so pred nami na vseh straneh priče njegovega dela: kulturne, socialne, politične organizacije, vendar z veseljem slišimo o njem, o njegovem delu in življenju. — Zato je hvalevredno početje društva dr. J. Ev. Krek, da je začelo z izdajanjem njegovih izbranih spisov. Razveseljivo je tudi, da je opis Krekovega življenja in dela ter ureditev njegovih spisov prevzel mož, ki je z mojstrom mnogo živel, ga imel

priliko spoznati v raznih prilikah življenja in je prešinjen z njegovim duhom, to je profesor Ivan Dolenc. — I. zvezek nam podaja življenje mladih let, delo in spise mladosti. To dobo Krekovega življenja zelo malo poznamo; veliko bolj nam je poznan Krek kot kulturni, politični in socialni delavec v svoji moški zreli dobi. Zato pa je tako zanimivo čitati o Krekovih mladih letih, čitati njegove prvence in mladostna pisma prijateljem.

Vsakemu zadrugarju moremo nakup knjige najtopleje priporočati. Naroči se pri Novi založbi v Ljubljani, Kongresni trg 19. Knjiga stane broširana 45.— Din., vezana 56.— Din., po pošti 2.— Din. več. Že svoj čas smo pisali, da bodo zadruge morale misliti na malo knjižnico. V prvi vrsti spadajo v tako združno knjižnico Krekovi izbrani spisi, zato hitro sezite po I. zvezku.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadruga zveza
Izdajatelj: „Zadruga zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadruga zveze“ v Ljubljani.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Škocjlanu pri Mokronogu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, ob pol 8. uri zjutraj v uradnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Sprememba pravil. 5. Volitev enega člana načelstva. 6. Volitev nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske zadruge v Makolah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. avgusta 1923, po večernicah v hranilničnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega izrednega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzor-

stva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Sprememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Suhorju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. avgusta 1923, ob 4. uri pop. v uradnih prostorih posojilnice. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 5. Sklepanje o spremembah pravil, sklenjenih l. 1917. 6. Odobrenje sklepov občinskih zborov l. 1918., 1919., 1920. in 1921. 7. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 8. Slučajnosti.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

Telefon št. 57 in 470 LJUBLJANA - MIKLOŠIČEVA CESTA 10 Telefon št. 57 in 470
V LASTNI PALAČI VIS-A-VIS HOTELA UNION

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Kapital in rezerve skupno nad Din. 15,000.000.—

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO v LJUBLJANI

R. Z. Z. O. Z.

MANUFAKTURA NA DEBELO IN DROBNO

Centrala: „Kresija“ v I. nadstr., Lingarjeva ulica št. 1.

Prodajalne na drobno: Stritarjeva ulica št. 5 in Dunajska cesta št. 29.

Podružnica v Somboru (Bačka).

Telefon št. 550

Prvovrstni proizvodi! — Cene solidne! Pošt.-črk. št. 10.222

(S 1. septembrom se preseli centrala v novo palačo „Vzajemne posojilnice“ na Miklošičevi cesti.)

GOSPODARSKA ZVEZA

notira sledeče cene:

SEMENA:

Domača detelja črna, plombirana, garantirano čista brez predenice po	Din.	45.—
Rdeča detelja, inkarnatka, po	„	22.50
Lucerna ali nemška detelja po	„	40.—
Semenska pesa „Eckendorfer“ in „Mamuth“ po	„	18.—

GNOJILA:

Kalijeva sol 42% po	Din.	150.—	za 100 kg
Kostni superfosfat z 18% v vodi raztopne fosforove kisline, z vrečami po	„	260.—	100 „
Rudninski superfosfat s ca 16% v vodi raztopne fosfor. kisline (vreče a 100 kg) po	„	175.—	100 „
Bela razklejena kostna moka 32—34% po	„	250.—	100 „
Tomaževa žlindra 21% po	„	275.—	100 „

Cene veljajo pri odjemu originalnih vreč, pri vagonških pošiljках se prednje cene razumejo fko vsaka postaja v Slovenijo.

KRMILA:

Lanene tropine po Din 5.— za kg. Vreče po 50 kg.

Orehove tropine, vsebujoče 42% beljakovin in maščobe po Din. 3.50 za kg z vrečami. Vreče po 75 kg. Klajno apno po Din. 4.—.

VINOGRADNIŠKE IN KMETIJSKE POTREBŠČINE:

Drevesne škropilnice bakrene po	Din.	600.—	
Modra galica po Din. 10.50 za kg, pri manjšem odjemu	kg	12.—	
Žveplo, dvojno rafinirano	kg	4.—	
Trierje (žitne čistilnice) trvdke Heid, <i>znamka 1 A</i> po	„	3.500.—	
Trierje (žitne čistilnice) trvdke Heid, <i>znamka 1 B</i> po	„	3.000.—	
Mlatilnice na ročni in gepeljni pogon po	„	4.000.—	
Mlatilnice na gepeljni pogon s siti in tresali po	„	5.500.—	
Gepeljni na 36 obratov po	Din. 4.500.—	Gepeljni na 24 obratov po	4.000.—

Poleg tega so na razpolago vsakovrstni poljedelski stroji, kakor:

čistilniki (pajtelni), plugi, brane poljedelske, brane travniške, brzoparilniki, gnojnične sesalke, vodne sesalke, lesene grablje, bruši za kose, kose itd.